

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนสารคามพิทยาคม

Citizenship responsibility of high school students in Sarakhampittiyakhom School

บุญญาพร นามวงษ์¹ และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ²

Boonyaporn Namwong¹ and Tatchawat laosuwan²

Received : 18 มิ.ย. 2563

Revised : 3 ธ.ค. 2563

Accepted : 3 ธ.ค. 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม จำนวน 351 คน ได้มาโดยสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ และครูผู้สอน จำนวน 10 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ผลระยะที่ 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนก .21 ถึง .87 และความเชื่อมั่น .81 สถิติในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่าแตกต่างกัน และจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา และผลการเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีดังนี้ ด้านสังคม มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค กล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม ด้านเศรษฐกิจ พึ่งตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเมืองการปกครอง ควรจัดกิจกรรมที่กำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภานักเรียน และด้านการรับรู้ข่าวสารเลือกรับข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ, ความรับผิดชอบ, นักเรียน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อีเมล: boonyaporn.5088@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อีเมล: Tatchavat@hotmail.com

¹ Master Student, Program in Social Studies, Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University,
Email: boonyaporn.5088@gmail.com

² Associate Professor, Ph.D., Lecturer in Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University,
Email: Tatchavat@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study citizenship responsibility of high school students in Sarakhampittiyakhom school. The research divided into 2 phases. Phase 1: to study the level and compare citizenship responsibility of high school students in Sarakhampittiyakhom school. Samples were 351 high school students in Sarakhampittiyakhom school, selected by cluster sampling. Phase 2: to study a guideline for developing citizenship responsibility of high school students by focus group discussion. Key performants were 10 stakeholders included people who had knowledge about citizenship responsibility and teachers which determined by purposive selection. Data analysis for phase 2 applied content analysis. The research tool used a questionnaire with the item discrimination between .21 to .87 and reliability at .81. The statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation. Statistics used for hypothesis testing were T-test and one-way analysis of variance. The research results found as follows; 1) citizenship responsibility overall was at high level, ranked in descending order of mean were politics, economy, society and information perception. 2) Comparison of citizenship responsibility classified by gender and age were different and classified by level of study and academic achievement were not different. And 3) a guideline for developing a citizenship responsibility were as follows: Society: understanding the politic, respecting the principle of equality, able to express ideas to the public. Economy: self-dependent, living independently by sufficiency economy philosophy. Politics: appertaining of management, mobilizing activities and work plans must be directed by student councils. And Information: exposing to suitable and useful news and information.

Keywords : Citizenship responsibility, Responsibility, Student

บทนำ

“การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนล้นพอดีเหมาะสมกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานแก่ครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล เมื่อวันจันทร์ที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559 : 57) จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงห่วงใยเด็กและเยาวชนของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรและเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า การศึกษาจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน และประเทศชาติ โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้เราต้องให้ความสำคัญแก่การพัฒนางานด้านการศึกษา ดังในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 4) ให้ดำรงชีวิตได้ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม

ปัจจัยสำคัญที่เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดความก้าวหน้า คือ คุณภาพของพลเมืองในประเทศ หากประเทศใดมีพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประเทศนั้นย่อมมีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศอื่นอย่างเข้มแข็ง การเป็นพลเมืองดีจะนำมาซึ่งความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญที่ต้องปฏิบัติเพราะความเป็น “พลเมือง” นับเป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตย ถ้าประชาชนในสังคมใดมีความเป็นพลเมืองสังคมนั้นก็จะเป็นสังคมพลเมือง (civil society) กล่าวคือ

เป็นสิ่งหนึ่งที่พลเมืองเอาใจใส่ต่อความเป็นไปและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนสังคมตลอดจนปัญหาาระดับประเทศ และเมื่อเกิดสังคมพลเมืองแล้ว สังคมจะมีความเข้มแข็งในการถ่วงดุลอำนาจ ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การปกครอง ในระดับท้องถิ่นและชุมชนก็จะมี ความเข้มแข็งตามไปด้วย เป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555 : 55)

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบนั้น ถือได้ว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งต่อสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ร่วมรับผิดชอบ ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย และร่วมกันสร้างชีวิตที่ดีกว่าให้กับตนเองและคนอื่น ๆ ไม่เพียงแต่ได้รับสิทธิ หรือปฏิบัติตน ตามกฎหมายเท่านั้น ทุกคนจะต้องตอบสนองด้วยการปฏิบัติตาม ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมาย การลงมติดอกเสียงเลือกตั้ง ในระดับโรงเรียน เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นว่าสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ ล้วนแต่เป็นความรับผิดชอบต่อขั้นต่ำ หรือขั้นพื้นฐาน ของพลเมือง แต่พลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะต้องลึกซึ้งมากกว่านั้น โดยจะต้องมีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และแสดงออก อย่างมีนัยสำคัญ (วิชัย ต้นศิริ, 2551 : 20-25)

สถาบันการศึกษา จึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานความคิดและความประพฤติ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่พลเมืองของชาติ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญ สถานศึกษา จึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแนวทางต่าง ๆ ทั้งในรูปของงานวิชาการ และการเสริมทักษะและการจัดประสบการณ์ ต่าง ๆ มีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551 : 6) โดยหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ในมาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัด มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 7, สุรศักดิ์ โจถาวร, 2555 : 23) นำไปสู่ การมีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ประการอีกด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตร กำหนดนั้น ต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งใช้เวลาในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมเพื่อนำมาประเมินและตัดสิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 3)

โรงเรียนสารคามพิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ที่ประกอบด้วยสาระที่เป็นองค์ความรู้ 5 สาระ ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 132) มีนักเรียนจำนวน 4,013 คน ครูจำนวน 182 คน จากการศึกษาเบื้องต้น พบปัญหาว่าโรงเรียนยังขาดความพร้อมที่จะทำให้เด็กนักเรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหวัง ของสังคม นักเรียนขาดความสนใจในการเรียน ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมนักเรียนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการสภานักเรียน และมีการบริหารงาน กิจกรรมนักเรียนในรูปของสภานักเรียน คณะกรรมการสภานักเรียนและนักเรียน โดยรวมยังขาดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรม รวมไปถึงเด็กนักเรียนขาดต้นแบบที่ดีในการดำเนินชีวิต (สารคามพิทยาคม, 2559 : 5)

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสำคัญกับพลเมืองไทย ที่ควรปลูกฝังคุณลักษณะเหล่านี้ให้กับเยาวชน ไทยตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากคุณลักษณะดังกล่าว ต้องอาศัยแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางกายและทางด้านอื่น ๆ เช่น ด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ค่านิยม เจตคติ ความนึกคิด เกี่ยวกับตนเอง การใฝ่หาอุดมการณ์ และหาเอกลักษณ์ของตนเอง (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2551 : 40-42) ความเป็นพลเมือง ที่มีความรับผิดชอบ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักและแสดงออกเชิงประจักษ์อย่างมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่ง ของพลเมืองที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความเป็นพลเมืองด้านสังคม คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ความเป็นพลเมืองด้านเศรษฐกิจ คือ การประหยัดและอดออมในครอบครัว การซื้อสัตย์ สุจริตต่ออาชีพที่ทำ 3) ความเป็นพลเมืองด้านการเมืองการปกครอง คือ การเคารพกฎหมาย การยอมรับฟังความคิดเห็น

ของทุกคน (จรี วิจิตรวาทการ, 2555 : 26) และ 4) ความเป็นพลเมืองด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ การใฝ่รู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในขอบข่ายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2544 : 16)

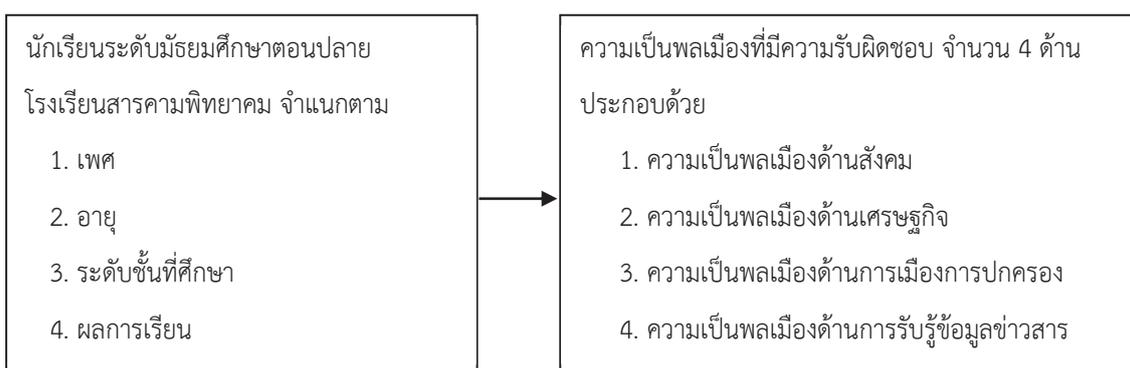
จากที่กล่าวมาข้างต้น ความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชน สามารถช่วยให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้มากขึ้น เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง มีความเหมาะสมต่อความรับผิดชอบที่มีแก่ตนเองและสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบตามวิถีระบอบประชาธิปไตย เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้นในอนาคตและเป็นแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่เหมาะสม และเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา และผลการเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยศึกษาจากการค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำแนวคิดของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ตามแนวคิดของจรี วิจิตรวาทการ (2555 : 26) และชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544 : 16) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังปรากฏในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับและนำเสนอการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 มีห้องเรียน 51 ห้อง จำนวนนักเรียน 1,956 คน ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีห้องเรียน 17 ห้อง จำนวนนักเรียน 674 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีห้องเรียน 17 ห้อง จำนวนนักเรียน 661 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีห้องเรียน 17 ห้อง จำนวนนักเรียน 621 คน (สารคามพิทยาคม, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 351 คน มีขั้นตอนได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 35)

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = จำนวนของขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

E = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (โดยในวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ เท่ากับ 0.05)
แทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{1,956}{1 + 1,956(.05)^2}$$

$$n = \frac{1,956}{5.89} = 332.09$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จะต้องไม่ต่ำกว่าจำนวน 333 คน

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างโดยกำหนดห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่งการจัดห้องเรียนของโรงเรียน จัดโดยคณะกรรมการเรียน ประกอบไปด้วย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 ห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ห้อง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ห้อง ดังนั้น มีห้องเรียนทั้งหมด 9 ห้อง ได้จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	17	674	3	117
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	17	661	3	117
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	17	621	3	117
รวม	51	1,956	9	351

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างโดยการจับสลากห้องเรียน โดยได้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/5 ห้อง 4/8 และห้อง 4/9 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 5/6 ห้อง 5/10 และ ห้อง 5/12 และ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 6/7 ห้อง 6/8 และห้อง 6/14

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ประกอบด้วย เพศ และระดับชั้นที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Five Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นพลเมืองด้านสังคม 2) ความเป็นพลเมืองด้านเศรษฐกิจ 3) ความเป็นพลเมืองด้านการเมืองการปกครอง และ 4) ความเป็นพลเมืองด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1 นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสารคามพิทยาคม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 นำหนังสือขออนุญาตดังกล่าวไปติดต่อขอความร่วมมือกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลา และห้องเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถาม ให้พร้อมตามจำนวนนักเรียนที่ต้องการศึกษา และใช้ห้องเรียนปกติของโรงเรียนเป็นสถานที่ทดสอบ

3.4 ผู้วิจัยกำหนดให้มีผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูล 1 คน เพื่อนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำเครื่องมือไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.6 ผู้วิจัยและผู้ช่วยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจให้คะแนน และเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม จะนำมาประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องทุกฉบับ แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding from)

4.2 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาทำการลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และระดับชั้นที่ศึกษา โดยใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.4 วิเคราะห์ระดับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ และระดับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ Likert scale โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดค่าคะแนนดังนี้ คือ

ระดับมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ระดับมาก	ให้ 4 คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ระดับน้อย	ให้ 2 คะแนน
ระดับที่น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

แล้วหาค่าเฉลี่ยของคำตอบของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 209)

4.51 – 5.00	หมายถึง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับน้อย

4.5 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยาย

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง หรือครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนสารคามพิทยาคม ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542 : 102)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ หลังจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นความเรียงเชิงพรรณนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร แล้วกำหนดแนวคิดและเนื้อหาตามความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ชัดเจนและเหมาะสม แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยจดบันทึกในขณะที่ทำการสัมภาษณ์และหลังจากดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป และนำเสนอในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**โรงเรียนสารคามพิทยาคม**

1. ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการรับรู้ข่าวสาร ตามลำดับ ปรากฏดังในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยรวมและรายด้าน

ความเป็นพลเมือง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านสังคม	3.17	0.74	ปานกลาง
2. ด้านเศรษฐกิจ	3.88	0.40	มาก
3. ด้านการเมืองการปกครอง	3.91	1.12	มาก
4. ด้านการรับรู้ข่าวสาร	3.17	0.83	ปานกลาง
รวม	3.53	0.53	มาก

จากตาราง 2 พบว่าความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88

2. ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม มีดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ พบว่าโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ

2.2 จำแนกตามอายุ พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม และเศรษฐกิจ

2.3 จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา พบว่าโดยรวมและทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.4 จำแนกตามผลการเรียน พบว่าโดยรวมและทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม เรียงลำดับจากค่าความถี่มากไปหาน้อย 5 ข้อ ดังนี้ 1) คุณครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนการสอน 2) คุณครูควรเพิ่มประเมินผลการเรียนโดยเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น 3) โรงเรียนควรชี้แจงถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจและแสดงเหตุผล กรณีที่นักเรียนทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน 4) โรงเรียนควรกำหนดเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มที่เต็มเวลา เพื่อพัฒนาความสามารถ สร้างความ

รับผิดชอบให้กับนักเรียน และกล้าแสดงออกในกิจกรรมทาง และ 5) ผู้ใหญ่ควรที่จะเป็นแบบอย่างในด้านความซื่อสัตย์นั้น ให้กับเด็ก ๆ

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม มีดังนี้

1. ด้านสังคม พบว่าไม่ยอมรับและต่อต้านในกฎระเบียบของโรงเรียน อีกทั้งยังใช้อารมณ์ในการตัดสินปัญหา มากกว่าการใช้เหตุผล และยังคงพบเจอกับความเห็นแก่ตัวของผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่กำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานักเรียนเพื่อรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดการวางแผนในการใช้เงินให้สมดุลกับรายรับ ไม่รู้จักการประหยัด อดออมช่วยเหลือครอบครัว ดังนั้น จึงควรส่งเสริมเรียนรู้การพึ่งตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ด้านการเมืองการปกครอง พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคารพกฎจราจร คือการไม่สวมหมวกนิรภัย และไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ และนักเรียนกลัวการแสดงความสามารถของตัวเองออกมา ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมที่กำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานักเรียน
4. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่านักเรียนควรเลือกรับข่าวต่าง ๆ ทางการเมืองที่เหมาะสมและมีประโยชน์ ตระหนักถึงกิจกรรมต่างที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และร่วมประชาสัมพันธ์ในรายการเสียงตามสาย และการติดบอร์ดประชาสัมพันธ์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม อภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม มีความเป็นพลเมืองเป็นอย่างดีภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ในทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเป็นผู้มีความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน ใช้สิทธิของตนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ เพราะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม รู้และเข้าใจ รับผิดชอบต่อในสิทธิของตน ตระหนักในคุณค่าการใช้สิทธิ เสรีภาพ บนพื้นฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา และนักเรียนตระหนักและแสดงออกเชิงประจักษ์อย่างมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพลเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของจुरี วิจิตรวาทการ (2555 : 26) และชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544 : 16) ความเป็นพลเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก และแสดงออกเชิงประจักษ์อย่างมีความรับผิดชอบ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความเป็นพลเมืองด้านสังคม คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ความเป็นพลเมืองด้านเศรษฐกิจ คือ การประหยัดและอดออมในครอบครัว การซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ 3) ความเป็นพลเมืองด้านการเมืองการปกครอง คือ การเคารพกฎหมาย การยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน และ 4) ความเป็นพลเมืองด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ การเฝ้าระวังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในขอบข่ายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

2. ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม จำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา และจำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนแต่ละชั้น แต่ละระดับผลการเรียน มีทัศนคติที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายเหมือน ๆ กัน ทั้งการรับจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ สื่อทางโทรทัศน์ ที่เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการสื่อสารที่เกี่ยวกับการเมือง ประเด็น และปัญหาทางการเมือง ตลอดจนการดำเนินงานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต วิจิตรบุญรักษ์ (2554 : 99-103) ได้ศึกษาและมีการกล่าวถึงสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะสื่อแห่งอนาคตว่าสื่อสังคมออนไลน์ คือ สิ่งที่ส่งสารแบ่งเป็นสารซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ที่ใช้กันอย่างง่ายคือ บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของพฤติกรรมในการแสดงออกทางการเมืองไม่เหมือนกัน ทั้งการแสดงความคิดเห็น บทบาทหน้าที่ที่ได้รับในโรงเรียน รวมทั้งความเห็นที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอายุ จึงทำให้ความเป็นพลเมืองย่อมต่างกันออกไป ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร ไพบูลย์ฐิติพรชัย (2553 : 79-81) ได้วิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่าเพศ และอายุที่ต่างกันมีความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกันด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ ชัยปัดดา (2552 : 93-94) ที่ศึกษาการพัฒนางานเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนด้านสามัคคีธรรมโรงเรียนบ้านฝั่งแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนเพศชายและหญิง มีผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่มแตกต่างกันออกไป มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในฝ่ายที่ตนเองรับผิดชอบไม่เหมือนกัน ซึ่งเป็นทักษะพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ เกิดศรี (2550 : 107-116) วิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานิ ผลการวิจัย พบว่าลักษณะของนักเรียนที่ต่างกันปัจจัยด้านเพศ และอายุ ทำให้การกล้าคิดกล้าทำและกล้าแสดงออกแตกต่างกันออกไป ทั้งด้านปัญหาธรรม ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูต้องฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่อการแสดงออกของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเลือกรับข่าวต่าง ๆ มีความสำคัญ ทั้งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ ส่งผลต่อความตระหนักถึงกิจกรรมความเป็นพลเมือง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ถึงการเป็นพลเมืองดี ค่านิยมพื้นฐาน พฤติกรรมของพลเมืองดีที่แสดงให้เห็นถึงการเคารพในกฎระเบียบ การอยู่ร่วมกันในสังคม และการใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตประจำวัน หน้าที่ของพลเมืองดีตามหลักธรรมที่ประกอบด้วย จริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม ตามวิถีประชาธิปไตยโดยเฉพาะในสังคมไทย ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้กฎหมาย และมีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามเป็นหลักปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของปรมต วรรณบวร (2559 : 283-298) ที่ศึกษาความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่าความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในการปลูกฝัง การอบรม การส่งเสริม การจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสมในท้องถิ่น และมีความรู้หลักพุทธธรรมให้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมนักเรียน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เพื่อเกิดความสำนึกต่อการรับผิดชอบของสังคม รวมถึงการให้แนวทางการแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การออกค่ายจัดกิจกรรมรู้จักสามัคคี การแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างสถาบัน เป็นต้น

1.2 สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมในการกำกับและติดตามการดำเนินงาน แผนงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น มีการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน โดยควบคุมนักเรียนบางกลุ่มมีพฤติกรรมชักจูงนักเรียนคนอื่นประพฤติในทางที่ไม่ดี

1.3 สร้างการมีส่วนร่วมโดยการพัฒนาเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาชน เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ได้แก่ การประสานรับแจ้งปัญหาของนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาทันที การกำกับติดตามเพื่อประเมินผลการทำงานร่วมกัน

1.4 นักเรียนควรปรับเปลี่ยนทัศนคติ ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม และโครงการที่จัดตั้งขึ้นที่เกี่ยวกับการลดปัญหาทางสังคม

1.5 สร้างกลุ่มหรือรวมกลุ่มหรือสร้างกลุ่มในเครือข่ายออนไลน์ในรูปแบบแอปพลิเคชัน ได้แก่ กลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) เพื่อเป็นช่องทางประสานความร่วมมือระหว่างนักเรียนด้วยกัน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ การช่วยเหลือระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกกระทำ

1.6 เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก สนับสนุนดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานอื่น ๆ ทำหนังสือแจ้งเวียนเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะหรือเข้ามาช่วยดำเนินงานในโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ควรนำแนวทางที่ได้เสนอไว้ไปใช้เป็นกรอบเนื้อหาในการพัฒนาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่ายพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดมหาสารคาม โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). 99 พระบรมราโชวาท น้อมนำราชภัฏรุ่มเย็นเป็นสุขคานต์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรี วิจิตรวาทการ. (2555). ดร.ชนิษฐ์ภัทลักษ์ณ์คอร์รับชั่น ประจำปี พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2544). คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง พลโลก: การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- ทวีศักดิ์ ชัยปัดดา. (2552). การพัฒนางานเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียนด้านสามัคคีธรรม โรงเรียนบ้านฝั่งแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรมต วรรณบวร. (2559). การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้วยพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 283-298.
- ประภัสสร ไพบูลย์ธิตีพรชัย. (2553). ความเป็นพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊กส์ พลับลิเคชันส์.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2551). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์ : สื่อแห่งอนาคต. วารสารนักบริหาร, 31(4), 99-103.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- วิชัย ต้นศิริ. (2551). วัฒนธรรมพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- สารคามพิทยาคม. (2559). รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2558. มหาสารคาม: โรงเรียนสารคามพิทยาคม.
- สุภาภรณ์ เกิดศรี. (2550). การนำเสนอแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาศึกษา. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุรศักดิ์ โจถาวร. (2555). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.